Теодор Томас

Цілитель

Гант розплющив очі, і на мить йому здалося, що він знов у себе вдома в Пенсільванії. Він рвучко сів, обвів печеру зацькованим поглядом і лише тут згадав, де знаходиться. Від його різкого поруху прокинулись дружина й син. Вони скочили, напівзігнувши ноги для стрибка, насторожені, готові захищатися. Гант буркнув щось заспокійливе й зліз із засланої мохом кам'яної платформи, яку він сам спорудив замість койки. Перші проблиски зірниці проточувались у печеру, прогоріле багаття білля входу ледь жевріло. Набравши оберемок сухих гілок, Гант поворушив вугілля й роздмухав вогонь.

В останнє настільки яскраві спогади про колишнє життя в тому далекому світі, який знаходився за півмільйони років звідси, відвідували його дуже давно. Мимохіть він зиркнув на стінку печери, де на камені старанно позначалась кожна прожита доба.

Сьогодні виконалось рівно десять років з того дня, коли за ним зачинився люк темпоральної капсули в Пенсільванському університеті. Що він тоді сказав?.. "Природно, я згоден. Для першого досліду лікар потрібний обов'язково. Лише медик зможе правильно оцінити фізіологічний вплив пересування в часі. І, крім того, експеримент увійде в історію, а я теж туди хочу..." Гант переступив через багаття і підійшов до бар'єру, що загороджував вихід з печери. Зовні доносилось чиєсь важке дихання й шурхіт чагарнику. Виходити було ще зарано, і вони сіли біля ватри, поїли сушеного м'яса, запиваючи його водою зі шкіряного лантуха, й стали чекати.

Нарешті стало світліше, і нічний звір пішов. Гант підійшов до виходу, прислухаючись, потім відсунув бар'єр і, махнувши рукою дружині, вибрався з печери. Роззирнувшись, він рушив кам'янистою стежиною до

підніжжя скелі. Треба було пройти лісом й пошукати чогось їстівного, але це пізніше, на зворотньому шляху...

В мочарах, що лежали не віддалік за густими заростями чагарнику, знаходився один з пам'ятників його чисельним невдачам. Там він пробував виростити пеніцилінову цвіль у дерев'яних ступках із соками різноманітних ягід. За три роки він здійснив сотні дослідів, але все, що в нього виходило, це липуча сіра маса, яка розпочинала гнити, лише на неї втрапляло сонячне проміння.

Діставшись до потрібної печери, він перекинув важелезну кам'яну сокиру в правицю, подав голос і лише опісля цього зайшов досередини. Мешканці печери зустріли його настороженими поглядами, тримаючи зброю напоготові, й він був радий, що не забув попередити їх криком про свій прихід. Він пройшов до дальнього кутка, не звертаючи більш на них уваги, й схилився над маленькою дівчинкою, котру хотів оглянути ще з учора. Вона сиділа на голому камінні, притулившись до стіни, важко дихала ротом і дивилась на нього бездумними очима, майже чорними на тлі світлого волосся, що пробивалося на обличчі. Гант обернувся й, заричавши задля острашки, ухопив ведмежу шкуру з постелі дорослого чоловіка. Огорнув нею хвору дівчинку та й, відсунувши сплутане волосся, доторкнувся рукою до вузесенького лобика. Температура сорок, можливо, навіть більше... Він поклав її на спину і постукав пальцем по грудях. Легені відгукнулись важким гулким звуком. В тому, що в дівчини задавнена пневмонія, не було жодних сумнівів. Вона часто хапала ротом повітря, але все одне задихалась. Гант узяв її на руки й більш години тримав, змінюючи положення, аби їй було легше дихати. Потім він приніс жменю мокрого листя й поклав їй на лоба, пробуючи хоч чимось полегшити лихоманковий жар, але допомогти було вже не можна... Ще за півгодини в дівчинки розпочалися корчі.

Гант підкликав її мати. Вона схилилася над мертвою дівчинкою, доторкнулась до обличчя, потім випросталась і зиркнула безпомічно на Ганта. Він знову взяв дівчинку на руки, вийшов з печери і попростував

до лісу. Щоб дерев'яною палицею викопати могилу достатньої глибини, знадобилось понад години...

По дорозі додому йому вдалося вбити коротконогого гладкого звіра, що безтурботно звісився з нижньої гілки деревини. Біля уламку скелі, з-під якого витікав маленький ручай, Гант виявив багацько молодих ростків очерету, що тільки-но пробилися з м'якої, сирої землі. Він зібрав, скільки міг унести в руках, і пішов до своєї печери.

Дружина й Дан були вдома. Коли вони побачили його здобич, їхні обличчя посвітлішали, і дружина відразу ж заходилась краяти звіра гострим уламком каменю. Дан уважно спостерігав за нею, час від часу нахиляючись до вогню, принюхуючись до ароматних пахощів жареного м'яса. Гант вкотре порівнював коротку, кремезну, волосату жінку біля багаття й свого сина. В ньому він легко впізнавав себе. І в дружини, і в сина були масивні надбрівні дуги під низьким лобом, щелепи виступали характерно для печерних людей, але син зростав стрункішим, тонкішим, і очі в нього були блакитні та яскраві. Він часто присаджувався поряд з батьком і іноді виходив з ним з печери. Одного разу під час грози Гант помітив його біля виходу. Не з переляком, а цікавістю та подивом син вдивлявся в нічне небо, покраяне блискавками, й прислухався до грому. Гант підійшов і поклав руку йому на плече, пробуючи відшукати слова, якими можна було б роз'яснити про електричні розряди, але слів не було...

М'ясо між тим зготовилось, паростки очерету стали м'якими, і всі троє сіли до вогню та й взялися за їжу. У цю мить зовні почувся шурхіт гравію. Гант скочив, в стрибку схопивши свою палицю, й приготувався до бою. Дружина із сином сховались в дальньому кінці печери.

Біля входу з'явилося двійко чоловіків. Один з них підтримував іншого за плечі, й обидва були без зброї. Зрозумівши, що в одного з них серйозна травма, Гант підійшов ближче, допоміг йому сісти і, схилившись, уважно оглянув пошкодження. Нога над кісточкою сильно розпухла, шкіра набула нездорового кольору, ступня неприродно

вигнулась, і все це нагадувало складний перелом. Гант взявся підбирати палки для шини. Людина, можливо, вмре: нікому буде опікуватись ним тривалі тижні, необхідні, щоб нога загоїлась, і нікому буде полювати для нього, але треба спробувати зробити для нього хоча б щось...

Він знайшов дві товсті тріски й декілька смужок вичиненої шкіри, схилився над хворим і обережно випростав руки, аби людина могла бачити, що він збирається доторкнутися до ноги. М'язи чоловіка звело від болю, і навіть крізь густе волосся було помітно, як поблідло його обличчя. Гант жестом вказав другому мисливцю, щоб той встав на видноті, потім взявся за зламану ногу й розпочав вправляти кістку. Чоловік витерпів лише секунду, потім заревів від болю й спробував вдарити його здоровою ногою. Гант відхилився убік, але не встиг ухилитись від другого мисливця. Удар прийшовся у голову, він впав і викотився з печери, але відразу ж схопився на рівні й повернувся. Мисливець стояв біля входу, захищаючи хворого, але Гант відштовхнув його і знову опустився на коліна. Кістка встала на місце, і він акуратно закріпив на нозі приготовлену шину. Ослаблий, безпомічний хворий вже не чинив опору. Гант здійнявся, показав другому мисливцю, як краще нести скаліченого, і проводив їх трохи стежиною.

Повернувшись до печери, він присів до багаття і взявся за їжу. М'ясо вже остигло, але все одне він був задоволений. Сьогодні вони вперше прийшли до нього за допомогою! Вони вчаться, починають розуміти... Він рвав зубами жорстке м'ясо, давився очеретом, але посміхався... Сьогодні великий день.

Були часи, коли він сподівався, що ці люди будуть вдячні йому за турботу, що вони будуть звати його Цілителем... І ось через багато років по тому він без міри щасливий лише від того, що хоча б один з них прийшов до нього зі своїм лихом. Хоча Гант вже досить добре знав їх, аби сподіватись на щось більш за це. Ці люди навіть гадки не мають, що таке лікарська допомога, і колись його просто вб'ють, поки він робитиме операцію.

Він зітхнув, підібрав палицю й вийшов з печери. Близько в милі від нього жив інший хворий з великою рваною раною на лівій нозі. Декілька днів тому Гант старанно вичистив рану, промив, переклав мохом і туго забинтував смужками шкіри. Настав час перевірити хворого. Озираючись та прислухаючись до шерхотіння лісу, він пішов навпрямки, через зарості. Мисливець сидів біля своєї печери й обтісував кам'яний уламок. Побачивши Ганта, він кивнув і дружелюбно вишкірився. Гант показав зуби у відповідь, схилився над раною і виявив, що мисливець зняв пов'язку, прибрав мох і розтер рану пташиним послідом. Він схилився нижче й відразу ж відчув запах гниття. Вгорі, над самим коліном, шкіра почорніла, розмокла й опухла. Гангрена... Гант озирнувся на інших мешканців печери. Спробував роз'яснити, чого він від них хоче, але ніхто не звертав на нього уваги. Поранений мисливець був таким же кремезним, як і всі інші, рухи його все ще зберігали колишню чіткість та швидкість, і робити ампутацію самотужки не було жодної можливості. Гант знову спробував роз'яснити, що мисливець вмре, якщо йому не допоможуть, але його не слухали. Він похитав головою, обернувся й пішов геть.

Зазираючи до кожної печери вздовж стежини, він знайшов в одній з них жінку з розпухлою щелепою. Вона вила від болю й майже відразу дозволила йому оглянути порожнину роту. Гнилий зуб він виявив відразу ж. Присівши поряд з нею навпочіпки, Гант жестами роз'яснив жінці, що треба видалити зуба і що спочатку буде боляче, але потім стане добре. Жінка, здавалось, зрозуміла його. Гант відшукав сучок, зачистив кінчик і підібрав як найважчий камінь. Потім посадив жінку так, щоб її голова лежала в нього на колінах, і, знаючи, що він матиме лише одну спробу, ретельно спрямував сучок в ясну, пробуючи напевно зачепити корінь. Щосили вдаривши каменем по сучку, він відчув, як хворий зуб піддався, і побачив, що з розпухлої ясни бризнула кров. Жінка закричала, скочила на рівні, кинулась до Ганта. Він ухилився й відстрибнув убік, але тут хтось вдарив його іззаду, і він впав, притиснутий до землі двома здоровезними мисливцями. Не роздумуючи тривалий час, вони вибили Ганту передній зуб і виштовхнули його з печери. Він скотився по схилу, але швидко здійнявся й кинувся назад.

Один з мисливців змахнув палицею. Гант ухилився і вдарив його по голові каменем, що втрапив під руку. Другий мисливець кинувся навтьоки. Зірвавши жменю м'якого моху зі стіни печери, Гант підійшов до жінки. Зупинившись перед нею, він поклав жмут моху на свій розбитий зуб і нахилився, показуючи, що кров уже не тече. Жінка схопила з його випростаної руки мох, що залишився, й запхала до роту на місце вибитого зуба, потім кивнула йому, поторсала за руку й стерла кров з підборіддя. Не озираючись на непритомного мисливця, Гант вийшов з печери.

Колись вони точно вб'ють його... Розбита щелепа відкликалась болем на кожний крок, і він попростував вздовж скель додому. На сьогодні досить...

З печер чувся звичайний гомін людської метушні, але в одній з них кричали особливо гучно. Проходячи мимо, Гант подумав, що там, мабуть, ділять велику здобич, і зайвий шмат свіжого м'яса йому не завадить, але заходити не хотілось: біль та втома були нестерпні. Крики ставали гучнішими. Він передумав і повернувся.

На долівці печери лежав маленький хлопчик приблизно такого ж віку, як Дан. За кожного подиху він вигинався дугою і м'язи його хворобливо напружувались. Обличчя в хлопчиська було зовсім біле. Гант проштовхався крізь юрму, опустився поряд з ним на коліна і змусив відкрити рота. Горло та язик в хлопчика розпухли настільки дуже, що майже закрили прохід для повітря. Гант нашвидку обстежив його. Але не знайшов ані травм, ані ознак якогось захворювання. Вочевидь, хлопчик їв або жував щось таке, що викликало дуже гостру алергічну реакцію. Гант перевів погляд на горло — пухлина помітно збільшилась. Необхідно було терміново провадити трахеотомію. Він кинувся до багаття, підібрав два камені й різким ударом одне об одного розбив їх на уламки. Потім обрав більш короткий та гострий уламок і схилився над хлопчиськом. Торкнувшись вістрям гортані, він силоміць стиснув уламок пальцями так, аби стирчало лише півдюйму імпровізованого леза, а потім надавив і зробив надріз. За спиною він почув шум боротьби

і краєм ока помітив, що декілька чоловік пробують втримати жінку з кам'яною сокирою в руках. Вочевидь, мати... Він почекав, допоки її виштовхають з печери, потім повернувся до операції. Обережно повернувши уламок, він розкрив надріз у горлі й поклав хлопчика набік, аби кров не стікала у відкритий отвір. Результат дав взнаки відразу ж. Хлопчик припинив борюкатись, і в тиші, що настала, ясно почувся звук рівного глибокого дихання. Навіть людям, що скупчились навколо печери, стало зрозуміло, що йому значно краще. Вони підійшли ближче, мовчки роздивляючись хворого, і Гант помітив на їхніх обличчях проблиски цікавості. Але мати хлопчика не повернулась.

Близько півгодини Гант утримував уламок в потрібному положенні, потім хлопчик розпочав непокійно соватися і йому довелося заспокоювати його. Глядачі знову зайнялися своїми справами, а Гант продовжував лікування. Схилившись, він почув, що повітря вже проходить крізь горло. А приблизно за п'ятнадцять хвилин по тому пухлина зовсім опала і він прибрав уламок. Хлопчик спробував було сісти, але Гант притримав його й притиснув краї рани пальцями. Через певний час кров підсохла і він встав. Ніхто не обернувся, коли він вийшов.

Не звертаючи більше уваги на звуки, що доносились з кам'яних помешкань, він рушив додому. Незабаром з-за повороту показався вхід до його власної печери. Дерев'яний бар'єр був зсунутий убік і з напівтемряви чулися крики, жіноче вищання й ричання. Гант вбіг до печери: його дружина та ще якась жінка качалися по долівці, зчепившись у несамовитій схватці. Вони дряпали одна одну нігтями й кожна намагалась дістатись зубами до горла супротивниці. Гант вдарив другу жінку ногою в бік, вона різко видихнула й обм'якла на долівці. Відігнавши дружину, він виволочив її супротивницю з печери й штовхнув під укіс в зарості чагарнику. І, повернувшись, ледве встиг спіймати дружину, котра кинулась було вслід. Вона вирівалась, відштовхувала Ганта, але йому все ж таки вдалося повернути її до печери. Там вона припинила чинити опір і, підбігши до постелі, схилилась над кам'яним приступком. Гант торкнув рукою розбиту щелепу, підійшов ближче й

вкляк: на долівці з розбитим черепом лежав Дан. Гант опустився на коліна, взяв на руки ще тепле тіло сина й заплакав. Притиснувши його до себе, забувши про все, він сидів на кам'яній долівці, з гіркотою думаючи по роки, які хотів присвятити синові, навчаючи його мистецтву лікування.

Дружина незграбно погладила його по плечу, пробуючи якось по-своєму втішити, і він оговтався від тяжких думок. Згадавши про того, хто це зробив, він скочив і вибіг з печери. Внизу вже нікого не було, але він встиг помітити у заростях чийсь силует і кинувся навздогін. Потім зупинився... Злість пройшла, залишивши в душі лише відчуття важкої спустошеності.

Він повернувся до печери за Даном і пішов до лісу. Механічно копаючи землю, Гант зовсім нічого не відчував, і лишень засипаючи могилу та відзначивши місце великим каменем, він без сил опустився поряд, закрив долонями обличчя й знову заплакав.

Пізніше, не заходячи додому, він почимчикував річищем висохлої річки до підніжжя гори. Там, біля кам'яного осипу, наполовину похована пагінцями сосняку, лежала кипа покорченого металу. Дивлячись на неї, він згадав знову ж той самий день десять років тому. Саме тут все розпочалось і тут все закінчилось. Тут за півмільйону років по тому буде Пенсільванія й Пенсільванській університет...

Раніше при вигляді сталевих уламків капсули в нього часто з'являлися сльози, але цей час вже минув. В цьому світі ще багато роботи, і він єдиний, хто може її зробити.

Кивнувши власним думкам, Гант рушив вгору стежиною до своєї печери.

Можливо, в нього ще буде син... І сьогодні вперше хворий сам прийшов до нього за допомогою!